

MESLEKİ EĞİTİMDE AKREDİTASYON SÜREÇLERİ*¹

Abdulkadir Yeşilkuş

1. GİRİŞ

Yıllardır tartışılan konuların başında, mesleki-tekniik eğitimin içinde bulunduğu sıkıntılar gelmektedir. Problemin temelinde; her düzeyde nitelikli insan gücü yetiştirilememesi olduğu söylenebilir. Son yıllarda, AB projeleri kapsamında mesleki-tekniik eğitimin problemleri daha sık gündeme gelmiş, çeşitli faktörler ve çözüm önerileri, birçok toplantıda tartışılmıştır. Uluslararası kriterlere uygunluk ve AB'ye uyum çalışmaları kapsamında yapılan çalıştayların sonucu olarak, mesleki-tekniik eğitim sisteminde köklü değişikliklere ihtiyaç olduğu görülmüştür. Ülkemizin ihtiyaçları ve dünyadaki gelişmeler, mesleki yeterliliklerin belgelendirildiği bir kalite güvence sistemine ulaşmamızı zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda; uluslararası nitelikli meslek standartları, eğitim kurumlarımızın eşdeğerliği, işgücü niteliklerinin ölçülebilir olması gibi konular öne çıkmıştır.

2006 yılında tamamlanan Avrupa Birliği'nin desteklediği, Milli Eğitim Bakanlığının yürüttüğü Mesleki-Tekniik Eğitimi Güçlendirme Projesi (MEGEP), özellikle endüstriyel tekniik orta öğretim programlarının geliştirilmesi hususunda ümit vermiştir. Bu projenin amacı, mesleki-tekniik orta öğretimde yeterliliklere bağlı modüler eğitim-öğretim programlarını geliştirmektir. 9. sınıfı ortak olmak üzere genel lise eğitimi ile beraber 4 yıl olarak yapılandırılan programların uygulanmasına başlanmıştır. Ancak, okullarımızın belirli bir eğitim-öğretim sonunda vermiş olduğu diplomaların mesleği icra etme noktasında yeterli olmadığı da bilinmektedir. **Bu nedenle; mesleki bilgi-beceri ve niteliklerin, belirlenmiş standart ölçütler çerçevesinde ölçülebilir hale getirilmesi gerekmektedir.** Bu amaçla kurulan Mesleki Yeterlilikler Kurumu, henüz personel değerlendirme ve sertifikalandırma mekanizmalarını oluşturmamıştır. Uygulama aşamasında gerekli düzenlemeler yapılarak, bu kurumun kendisinin veya yetkilendirilecek merkezlerin böyle bir işlevi üstlenip belgelendirme sürecini başlatması ümit edilmektedir.

Meslek standartlarına göre ulusal düzeyde sertifikalandırma işi, nitelikli eğitim ve kaliteli işgücünün garantisidir. Genel bir yaklaşım olarak, bir meslek erbabına standartlara dayalı sertifika verme süreci üç temel esasa oturtulmaktadır:

- a. Belirlenen seviyeye uygun olan yeterliliklerin ve standardın belirlenmesi
- b. Yeterliliklere uygun eğitim
- c. Ölçme-değerlendirme ve belgelendirme

2. Mesleki Yeterliliklerin Belirlenmesi

ISCED 97 ve EQF (Avrupa Nitelikler Çerçevesi) kapsamında, 1. seviyeden 8. seviyeye kadar çeşitli meslek gruplarının eğitim ve yeterlilik seviyeleri belirlenmiştir. Buna göre ülkemizde ilk 2 seviyedeki meslek sertifikasyonu Mesleki Eğitim Merkezleri tarafından yapılmaktadır. 3. Seviyeden 8. seviyeye kadar olan diploma/tez yoluyla mezuniyet belgelendirmeleri ise mesleki-tekniik orta öğretim, ilgili fakülteler ve lisansüstü aşamada enstitülerce sağlanmaktadır.

İster okul temelli, ister iş temelli eğitim olsun, AB ülkelerinde ve Amerika'da her meslek için meslek standartları ve yeterlilikleri tanımlıdır. Bu anlamda meslek çeşitliliği de iş çevrelerinin ve endüstrinin taleplerine göre artış göstermektedir. Piyasada öne çıkan yeni meslek dallarının tespiti ve yeterliliklerinin belirlenmesi süreci uygun bir yöntemle (DACUM gibi) gerçekleştirilebilir.

* Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen 'Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi' nde bildiri olarak sunulmuştur.

3. Eğitim-Öğretim Süreci

Dünyada benimsenen mesleki-teknik eğitim, öğrenci merkezli, teori ile pratik eğitimin birlikte yürütüldüğü bir yapıya oturtulmuştur. Gerek yeterliliklerin belirlenmesinde, gerekse eğitim programlarının geliştirilmesinde paydaşların katılımı önem taşımaktadır. İstlenen işgücü piyasasını oluşturmak, yeni meslek dallarını ve niteliklerini belirlemek için Okul, iş çevresi ve meslek kuruluşlarının çok sıkı işbirliği mevcuttur.²

Oysa ülkemizde, ilköğretimdeki yönlendirme-rehberlik yetersizliğinden başlamak üzere sektörün ve mesleklerin tanıtılması konusunda da ciddi eksiklikler vardır. Yapılan bir araştırma, meslek lisesi öğrencilerinin yaklaşık %60'ın okudukları okuldan mutlu olmadıklarını göstermiştir.

Ülkemizde mesleki-teknik orta öğretim, ağırlıklı olarak okul temelli olarak yürütülmektedir. Endüstri ve iş hayatı ile ilişki kurulmaya çalışılsa da bunda yeterince başarılı olunamamıştır. Sanayi kuruluşlarının, Endüstri Meslek Liselerinin gelişen teknolojiye uygun olarak donatılmasında katkıları yok denecek kadar azdır. İşletmelerden uygulama amacıyla yeterince faydalanılamamaktadır.

Firmaların okul-sanayi işbirliği programlarına %60 oranında katılmadığı tespit edilmiştir. Mesleki eğitim sisteminin cazibesini yitirmesinde, sistemdeki eksiklik ve yanlışlıklar kadar, bu kopukluğun da etkisi olduğu açıktır. İşverenler, mesleki eğitim sisteminin, ihtiyaçları olan nitelikli personeli yetiştirecek şekilde geliştirilmesi yönünde sivil toplum katkısı oluşturmuş değildirlir (İTO,2006).

Böyle olumsuz bir sonuca gelinmesinde, ilköğretimde başlaması gereken rehberlik ve yönlendirmenin yetersizliğinden üniversiteye girişteki engellere kadar birçok problem sıralanabilir.

4. Değerlendirme-Belgelendirme

Mevcut eğitim sonunda alınan diplomalar yukarıda bahsedilen yeterlilikleri karşılamaktan uzaktır. Mesleki-teknik orta öğretim kurumlarının, öğrencileri mesleğe hazırlayamadığı bilinmektedir. Nitekim öğrencilerin %52'si, mesleği ile ilgili bir işte çalışmaya hazır olmadıklarını belirtmişlerdir.

İşyerlerinin eleman ihtiyaçlarını meslek lisesi, meslek yüksek okulu ve çıraklık okulu gibi mesleki eğitim kurumlarından gelenlerden karşıladıklarını ifade edenlerin oranı %27,1'dir. Bu sonuç, diplomalı mesleki eğitim mezunlarının niteliklerindeki vahim düşüşü göstermektedir.

Mesleki bilgi ve becerilerin belirlenen nitelik ve Standardlara göre ölçülebilmesi ve değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Bu değerlendirme, eğitimi veren kurum dışında oluşturulmuş yetkili ve akredite bir kuruluş tarafından gerçekleştirilmelidir.

Gelişmiş Avrupa ülkelerinde de görüldüğü gibi, belgelendirmenin bir önceki adımı sayılan Ulusal Kalite Güvence Sistemi oluşturmak mümkündür. Böyle bir kalite güvence çerçevesi içinde hem eğitim kurumlarının eğitim kalitesinin bütün unsurları (öğretmen, eğitim malzemesi, fiziki alt yapı, sınav şekli, mezunların işe yerleşme oranı v.b), hem de belgelendirmenin temel kriterleri belirlenebilir. İç ve dış denetim mekanizmaları kurarak, kalite güvencesinin bütün gerekleri ele alınıp puanlama yöntemi ile kurum başarı durumu ortaya konulabilir. Sektör temsilcilerinin katılımları, talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılacak analizler, yeterliliklerin geliştirilmesi için çok önemlidir.

Gerekli alt yapısı tamamlanmış olan kalite güvence ve belgelendirme (meslek sertifikası) sistemi işletildiği zaman, endüstri ve iş çevreleri sertifikalı teknik elemanları istihdam etmeyi tercih edeceklerdir. Vasıflı insan gücünün tercih edildiği bir ortamda ise kalite artacak, nitelikli işgücü piyasası oluşacak ve bunun sonucu olarak da KOBİ'lerde girişimcilik-üretkenlik yükselecektir.

5. Akreditasyon

Akreditasyon uygunluk değerlendirme kuruluşlarınca gerçekleştirilen çalışmaların ve dolayısıyla bu çalışmalar sonucunda düzenledikleri uygunluk teyit belgelerinin (deney ve muayene raporları, kalibrasyon sertifikaları, yönetim sistemi belgeleri, ürün belgeleri, personel belgeleri vb)

güvenilirliğini ve geçerliliğini desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir kalite altyapısıdır. Uygunluk değerlendirme kuruluşlarının akreditasyonu, ilgili uygunluk değerlendirme kuruluşları için yeterlilik kriterlerini belirleyen uluslararası standartlar, ilgili sektöre özel gereklilikler ve bölgesel veya uluslararası akreditasyon kuruluşları tarafından belirlenmiş rehber dokümanlarda belirlenmiş, dünya genelinde kabul görmekte olan, gereklilikler esas alınarak gerçekleştirilmektedir.

6. Akreditasyonun Amaçları

- Kişilerin/kurumların meslek yaşamına girişlerinde mesleğin gerektirdiği temel standartları belirlemek
- En yüksek standartların garanti edilmesi gerektiğinde bir “mükemmeliyet etiketi” sağlamak ve karşılaştırma yapmayı ve üst düzey işbirliğini kolaylaştırmak.
- Sınır ötesi iş gücü talebinin giderek yaygınlaştığı bir çağda farklı ülkelerde oluşan işgücü taleplerinin karşılanması ve değişimini mesleki yeterlilikler sistemine göre karşılamak; bir başka deyişle iş gücünün serbest dolaşım kriterlerini **belirlemek**

7. Akreditasyonun Özellikleri

- Yapılması gönüllü(isteğe bağlı) bir işlemdir, dışarıdan kamusal otoritelerden bu sürece dahil olunması yönünde bir baskı yada zorlama söz konusu değildir.
- Kamusal otoritelerce belirlenen düzenlemelerin aksine hükümet-dışı kontrol mekanizmasının geçerli olduğu bir kendi kendini düzenleme sürecidir.
- Akredite edilmiş olan kurum ve programların, önceden tespit edilmiş mükemmeliyet standartlarını karşılayacağını veya bu beklentileri aşacağını garanti eder.

8. Mesleki Yeterlilik Sistemi

Mesleki Yeterlilik Sistemi; ulusal meslek standartlarının oluşturulduğu, mesleki ve teknik eğitim ve öğretim programlarının bu standartlara göre hazırlandığı, işgücünün mesleki yeterliliğinin bağımsız kurumlarca yapılan sınavlar sonucunda belgelendirildiği, alınan belgelerin ulusal ve uluslararası düzeyde geçerliliğinin sağlandığı, yaşam boyu öğrenmenin desteklendiği, formal eğitim almadan mesleği öğrenen kişilere becerilerini belgelendirme şansının verildiği ve iş dünyası temsilcilerinin sürece ilişkin tüm kararlara aktif olarak katıldığı adil, şeffaf ve güvenilir bir sistemdir.

9. Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sistemi

- MYK, Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sisteminden sorumludur.
- Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sistemi, Ulusal Yeterlilikler Çerçevesinin (UYÇ) bir parçasıdır.
- Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi hayat boyu öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinin 8 referans seviyesi ile uyumlandırılmıştır.
- Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, Avrupa Parlamentosu tarafından 24 Ekim 2007 tarihinde kabul edilmiştir.
- Türkiye, Uluslararası Yeterlilik Çerçevesi gelişiminin uluslararası deneyimine büyük katkıda bulunmaktadır.

10. ECVET Nedir?

Mesleki Eğitimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECVET) projesi, kişilerin öğrenme çıktılarının transfer edilmesini, biriktirilmesini ve tanınmasını kolaylaştırmak üzere tasarlanmıştır. Bu sistem, 12 Kasım 2002 tarihli Eğitim Konseyi İlke Kararı ve 30 Kasım 2002 tarihli Kopenhag Deklarasyonu ile uyumlu olarak Avrupa Komisyonu'nun himayesinde geliştirilmiştir. 2002 yılında alınan bu kararlar, 32 ülkenin mesleki ve teknik eğitimden sorumlu bakanları, Avrupalı sosyal ortaklar ve Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen 14 Aralık 2004 tarihli Maastricht Bildirgesi ile yenilenerek güçlendirilmiştir.

11. ECVET'in teknik özellikleri?

- Birimlere kredilerin tahsis edilmesi işlemi,
- Özellikle yaygın ve resmi olmayan öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi süreci,
- Ortak ve standart bir yaklaşım geliştirilebilmesi için yetkili makamların özellikleri, çalışma prensipleri, organizasyonel yapısı detaylı şekilde ortaya konmalı

12. ECVET sisteminin sağlayacağı en önemli yarar ne olacaktır?

- Yaygın ve resmi olmayan öğrenmenin belgelendirilmesi ve tanınması
- Hareketlilik faaliyetlerinin sayı ve kalitesinin artması
- İstihdam edilebilirliğin artırılması
- Hayat boyu öğrenmeyi destekleyen bir araç

SONUÇ

1. Meslek standartlarının oluşturulması (Mess, İtkip, Gazbir, İntes)
2. Mesleki eğitimde modüler sisteme geçiş
3. Ölçme değerlendirme belgelendirme merkezlerinin kurulması
4. Kişilerin Mesleki yeterliliklerinin tanınması (Akreditasyonlarının yapılması- Plastik boru kaynakçılığı 3. seviye)
5. Kurumların akreditasyonu
 - ✓ Eğitim kurumlarının akreditasyonu
 - ✓ Belgelendirme kurumlarının akreditasyonu

ÖNERİLER

1. Kamudaki eğitim kurumlarının akreditasyonu (Öğretmen yeterliliklerinin sorgulanması)
2. Özel Akredite eğitim kurumlarının kurulması

Abdulkadir YEŞİLKUŞ

Tel: 0 505 625 91 58-0 507 841 69 45 Mail: ayesilkus@gmail.com